

החברותא

בס"ד ערש"ק פ'ר' כ"י-תשא ט"ז אדר תשס"ו

החברותא בשאנן פנימי לחברים גליון מס 274

פנינים יקרים

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אותם (ו', י"ב) כך היתה תפילתו של הרה"מ מפרמישל'ן זצ"ל "כי תשא את ראש בני ישראל" שירימו ראשם שלא יהיו כל כך מושפלים ודווים בגלות המר, "לפקדיהם" בשביל יחס שלהם למצוות ופקודי ה', ותראה "ונתנו איש כפר נפשו" כי איש כופר רח"ל יתן נפשו לה' לשוב בתשובה שלמה בשביל כבודו יתברך, כי עמך ישראל כולם קדושים ורק זוהמת הגלות מנוולתם, ע"י הסתר פנים, ואם תרים ראשם להראות להם ניסים בגלוי, גם הם ישובו דרכם לעשות רצון קונם בלבב שלם.

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם (ו', י"ב) אמר רבי אבהו אמר משה לפני הקב"ה כמה תרום קרן ישראל אמר לו בכי תשא (כ"ב י). לכאורה מה ההבדל בין כי תשא למעשה הצדקה שעליו אמר דוד המלך (תהלים קיב) קרנו תרום בכבוד, והענין שאם מחיה את חברו ממות לחיים במעשי הצדקה יקרעו לו גזר דין ממות לחיים. אבל אם אין בנתינת הצדקה הצלה ממות לא תועיל הצדקה להציל ממות לחיים. וא"כ נשאלת השאלה איך ניתן להציל ממות לחיים בהיותם במדבר שהצדקה לא היתה למען הצילם ממות לחיים. והשיב הקב"ה בכי תשא ע"י הצדקה שהעשיר נותן לעני כדי שיוכל להמנות במחצית השקל יקרעו גזר דינם ממות לחיים.

(לקוטי רבי משה יעקב)

ונתנו איש כופר נפשו (ו', י"ב) כתב בעל הסורים וז"ל 'ונתנו' אם תקראנו למפרע יהיה ג"כ 'ונתנו' לומר לך כל מה שאדם נותן לצדקה יוחזר אליו ולא יחסר לו בשביל זה כלום עכ"ל. לזה אמר כופר נפשו לה' שידע האדם שבוה שירבה בצדקה יפדה נפשו אצל ה' מחמאי שהרבה לפשוע כמ"ש (דניאל ד כד) וחטאך בצדקה פרוק.

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט (ו', ט"ז) פירושו שלא יאמר שנותן הרבה כי לא משלו הוא נותן רק משל הקב"ה כמו שאמר דוד המלך ע"ה כי ממך הכל ומידך נתנו לך (דה"א כט) והדל לא ימעט שלא יאמר כי מעט הוא מה שנותנין לו, רק כמה שיתנו לו יקבל בסבר פנים יפות.

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל (ו', ט"ז) אין עני אלא מן התורה והמצוות, והצדיק הוא העשיר והדל הוא הרשע. אמר הכתוב העשיר היינו הצדיק אל יחזיק עצמו יותר ממחצית השקל כלומר מחצי דהיינו שישקול את עצמו מחצה על מחצה, והרשע לא ימעט עצמו כלומר, שלא יחזיק עצמו לרשע אלא בין הצדיק ובין הרשע יחזיקו עצמם לבינונים שיהיו מחצית השקל. וידוע מאמר חז"ל (קדושין ט) עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות.

ויצר אותו בחרט (ל"ב, ד') ידוע שאם האדם עושה תשובה נעשה בריה ויצירה חדשה כקמן שנולד דמי. וזהו "ויצר אותו" שנעשה יצירה חדשה "בחרט" פירוש בשביל החרטה ותשובה שלמה.

ויחל משה (ל"ב, י"א) דרשו חז"ל ר"א הגדול אומר עד שאחזו אחילו, פירוש אש של עצמות מכת האש דקדושה ביטל מדת הדין. מקודם כתיב לך רד ודרשו בנמרא רד מגדולתך, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ועכשיו ישראל חטאו אתה למה לי ותשש כחו, אבל הוא נתחוק תיכף ומסר נפשו עבור כלל ישראל. וזה דרך ולימוד למסור נפשו עבור הדור. ודרשו חז"ל ועתה הניחה לי - כאדם התופס בחברו בבגדו ואמר אין אני מניחך עד שתמחול להם, הרי זה בא ללמד לתפוס חברו בבגדו ויעשה לו טובה שישוב, וכך עשה משה. (בית ישראל)

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות (ל"ה, א') לפעמים אדם רוצה לשוב והיצה"ר אומר לו מה תשוב האם תוכל לשוב על כמה עבירות, ועל זה אסור להשגיח בדבריו כי עיקר התשובה הוא עויבת החטא ולהתחיל מחדש מהיום, וזה שאמר הכתוב אשר צוה ה' לעשות אותם.

(דה"ק משירלובצא)

שיחת הרא"ע זיע"א ע"ק פירשט צו תפלה (לפנות באקר). נכתב ע"י הר"פ כפ' הבית.

החכמה כזהמה והזהמה כחכמה

שלא עשתה כלום וכל מה שנראה כאלו שאנו עושים משהו אינו אלא למען הבחירה. דוד המלך ע"ה אמר בפירוש מי אני ומי עמי - כי ממך הכל ומידך נתנו לך (דה"א כט) הרי שכל המחשבות כל הדבורים וכל העשיה הכל מאת השי"ת, אלא שיש לאדם מקום להשלוח את עצמו כאלו הוא העושה, אשליה זו אינו אלא למען הבחירה, ומה היא הבחירה? ההכרה שהכל בידי שמים, ואני! נמשל כבהמות נדמו (תהלים מט) וכן אמר דוד המלך ע"ה (שם עג) בהמות הייתי עמך.

הרא"ש הוסיף והסביר שלא ניתן להתעלם מהעובדה שלאדם יש שכל, הרגשה, הבנה וכו' וכן בזה שיש לאדם תפקיד להיות בעל בחירה בכוון המועיל כמ"ש (דברים ל ט) ובחרת בחיים, מאידך לבהמה אין שכל ולא הרגשות ולא הבנה ואינה בעלת בחירה. ולכאורה איך משוים את האדם לבהמה. אמנם עם קצת התבוננות נבין שתפקיד הבחירה המוטל על האדם אינו משנה ממציאותו הבהמי, האם בגלל הצורך של האדם להכיר שהוא בהמה ושהוא נתון להתעוררות מסובב כל הסיבות כמו הבהמה. האם בגלל זה משתנה מהותו? הלא זוהי עובדה שהשכל של האדם אינו מועיל כלום למהותו הרי הוא נתון כל הזמן להתעוררות הסיבה, וא"כ למה יתן לשכלו להטעות את עצמו ולהתלבש בלבוש שאינו שלו. וזהו יסוד הבחירה כלומר להכיר שאינו אלא בהמה ושיכלול בהכרה זו גם מה שמוגדר בלשון "חכמה". כי גם החכמה מתחברת לבחינת בהמה כמ"ש (איוב כח) והחכמה מאין תמצא. גם המילה חכמה משקף את האפסיות כח-מה. נמצא שעיקר תפקיד האדם הוא להכיר במציאות האמיתי שנמשל כבהמות נדמו בכל המובנים ובכל הצדדים כך שכל מה

במבט שטחי קשה להשוות את האדם לבהמה, האדם הולך על שנים ונקרא בר דעת משא"כ הבהמה הולכת על ארבע ואינה נקראת בר דעת ואם כן צריכים להבין במה התכוון דוד המלך באמרו "נמשל כבהמות נדמו". את השאלה הזאת שאל הרא"ש גם בכוון ההפוך האם נדרש מהבהמה להיות כמו האדם, ואם לא נדרש מהבהמה להיות כמו האדם נמצא שלא שייך להשוות את האדם לבהמה ואת הבהמה לאדם וא"כ צריכים להבין במה התכוון דוד המלך באמרו נמשל כבהמות נדמו.

אלא, הדמיון בין האדם לבהמה הוא בזה כמו שהבהמה עושה הפעולות בלי שכל, כך צריך האדם לא להחשיב את הפעולות שהוא עושה ולחשוב כאלו שהם הפעולות שלו, אלא שילמד מהבהמה שגם לה אין ערך עצמי כלל, הלא זה ברור שהבהמה אינה מתכננת את פעולותיה ולולא שמשהו יפעיל אותה לא תעשה כלום, למשל: הבהמה אינה יכולה לחרוש מבלי שמישהו הרכיב עליה את המחרשה. נמצא שהבהמה לא תיחס כל פעולה שהיא עושה לומר שהיא עשתה את הפעולה מעצמה שאפילו אם היה לבהמה שכל היתה מבינה

שנעשה אין זה אלא ממסובב כל הסיבות והרי הוא דומה לסיבה של הרכבת המחרשה על הבהמה.

אמר הכותב: שאלתי את הרא"ש איך בכל זאת ניתן להשוות את האדם לבהמה הלא האדם מקבל חכמה ממסובב הסיבות והבהמה אינה מקבלת חכמה. ענה הרא"ש שבוה שניתן לאדם חכמה אינו משנה מאומה ממעמדו להיותו כבהמה כי כמו האדם כך הבהמה וכמו הבהמה כך האדם כולם נבראו חלק אלק ממעל, א-ל אחד בראם. האם בגלל שהקב"ה ברא אותנו כבני אדם אנו שונים מבהמה הלא בפועל לא עושים כלום מבלי ההתעוררות של מסובב כל הסיבות וא"כ למה ירמה האדם את עצמו וילביש על עצמו אותן הפעולות שנעשו בכח מסובב כל הסיבות? ולומר כאלו שהם הפעולות של עצמו ועי"ז נראה לו כאלו שהוא נפרד ח"ו ממסובב כל הסיבות. אדרבה האדם מצד עצמו הוא עוד אפילו פחות מבהמה כי הבהמה נוצרה ישירות מדבר ה' כמו שכתוב (בראשית א כד): ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וגו', והאדם נוצר מהעפר כמו שכתוב (שם ב ז): וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, האם בגלל שמסובב כל הסיבות נפח בגוף האדם שיסודו מעפר נשמת חיים, האם זה משנה את יסודו של האדם שהוא עפר מן האדמה?! הלא מחמת זה שנהיה האדם לנפש חיה ונתוסף בו דעה ודבור אינו משנה את מהותו של האדם, הלא תוספת השכל הדעה והדבור הכל מאתו יתברך שמו מסובב כל הסיבות, והחכמה מאין תמצא שהוא 'כח מה' דרך לשנות מאומה מהדומם של האדם שיסודו עפר מן האדמה. הרא"ש הוסיף להסביר שאכן במצבנו אנו יש מקום לטעות ולחשוב שלאדם יש יותר חכמה מהבהמה. אבל כשנגיע לשלמות הבריאה ותיקונה בביאת המשיח, לא יהיה כבר מקום

לטעות כי יהיה נראה לכל שגם לבהמה יש חכמה בכח המציאות שמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ואז כל פריט ופריט בבריאה יהלל את שם ה' ללא כל הבדל, ורק במצבנו הנוכחי נסתרים דרכי ה' עד שמסוגל בעל הבחירה לעלות על דעתו כאלו יש לו ערך מועדף מהבהמה בתוך מציאותו וזה לא נכון.

כאשר נתבונן בדברים האמורים נכיר שיש שתי אפשרויות בהם ניתן לראות את הבריאה של הרבש"ע ניתן לראות שהחכמה היא בהמה כי החכמה מאין תמצא וגם הבהמה נמצאת בבחינת 'אין' כי אין לה שכל להבין את מי שאמר והיה עולם, וזה ש-ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו (ישעיהו א) אינו מכח השכל שבו אלא שנגרר בטבעו למי שמאכיל אותו ולמי שמפעיל אותו, כך הוא גם החכמה יסודו כח מה. מאידך ניתן גם להבין שהבהמה היא חכמה ורק בגלל שנמצאים בהסתר פנים חכמה זו לא מתגלה, אמנם כשנגיע לשלמות הבריאה ותיקונו יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך וכי' ואיך יכירו? בזה שיבחינו בבירור בחכמה שיש בבהמה. נמצא בפועל שמותר האדם מן הבהמה אין אלא שבזמן שהבריאה מוסתרת מהתגלות האלקות נראה כאלו שלאדם יש יותר שכל אבל כשהבריאה תגיע לשלמות יפלו המחיצות ויתגלה בבירור שהחכמה היא בהמה ושהבהמה היא חכמה.

הרא"ש פנה אל החברים ואמר: בזמן של הסתר פנים, הקב"ה מדבר אלינו דרך הסיבות ולכן אנו צריכים בכל יום בכל עת ובכל שעה להיות מחוברים אל מסובב הסיבות דרך הסיבות, ואז נוכל בקלות להבין את הבהמיות שלנו. אותם בני אדם שאינם מכירים את המושג סיבות או שאינם מתחברים לה אינם יכולים לראות את הסיבה כמציאות אלקי אשר

המשך מעמ' קודם

ודבור, אמנם באמת הוא שהכל ממסובב כל הסיבות, הלא כאשר לא תתעורר כל סיבה ממסובב הסיבות הנני בבחינת דומם - מת. וזהו מה שאמר דוד המלך ע"ה בהמות הייתי עמד. פסוק זה מכוון אותנו אל שתי המשמעויות בהמות ועמד. ללמדנו שהבהמיות מציאות האדם והעמד כח מסובב כל הסיבות, כלומר: אני בהמה ורואה את מציאות הוי' דרך הסבות שמעמד והוא החכמה כח-מה. וכשתהיה נחסרת העמד אני בעצם פחות מבהמה כי יסודו מעפר. וזהו גם לך דומיה תהלה (שם סה). אני בעצמי דומה - דומם והוא העפר, אלא שאם "לך", כלומר שמכיר מציאות הוי' ב"ה דרך הסיבות או "תהלה" כי אז מתאפשר להגיע לשלמות הבריאה ולראות התהלה בזה שגם הבהמה חכמה...

בה הקב"ה מכוון דרכו ממסובב כל הסיבות. אותם בני אדם עלולים לראות את עצמם כאלו הם ההולכים הם החושבים הם הפועלים הם המשתדלים ועי"ז הם יוצרים לעצמם משהו בעל ערך עצמי. יתכן שהם אפילו יקראו לעצמם עובדי השי"ת. בזה הם יאמרו: דער איבשטער האט מיר גיאלפין (ה' עזר לי). ובכ"ז הם מטפחים את הערך העצמי ועי"ז מסכנים את כל הישות שלהם כי עלולים להכשל בגאווה מוסתרת ולומר ש-כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח).

מתוך הדברים האמורים נמצא שהאדם צריך לאחוז בשני קצוות בעת ובעונה אחת להיות בהמה - נמשל כבהמות נדמו. ומאידך להתחבר אל הקוב"ה דרך הסיבות שהיא החכמה האמיתית שאני מעצמי "כח מה" אלא שהקב"ה מסובב כל הסיבות נפח באפי נשמת חיים ונהייתי כביכול בעל שכל בעל דעה

ההרשמה לנסיעה למירון לשבת מברכים פ' ויקה"פ אי"ה, אצל משפחת גולדשטיין. 02 - 5380944

שהשמחה במעונם

הר"ר משולם מורגנשטרן ומשפ' להולדת הנכד
משפחת וינקלר להולדת הנכד
הר"ר נחמן מורגנשטרן ומשפ' להולדת הבן
הר"ר שמואל קלירס ומשפ' לנישואי הנכדה
הר"ר יהודה קלירס ומשפ' לנישואי הבת
הר"ר משה תופיק ומשפ' לנישואי הבת
הר"ר אברהם אהרן שנקר ומשפ' לנישואי הנכדה

יו"ל ע"י

משרכת החברותא
רח שני 3

02 - 5829688 ☎

פקס: 02 - 5325477

ת.ד. 5080

ירושלים 91050

לעילוי נשמת מוה"ר ר' אשר ב"ר אריה מרדכי זצ"ל זי"ע

